

KÂĞITTAN EKRANA: EKРАН OKUMA

Metin ELKATMIŞ

Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, metinelkatmis@hotmail.com

ÖZET

Bilimin bir sonucu olan teknoloji, sürekli yenilenmesi, çeşitlenmesi ve hayatın her noktasına dokunmasıyla ilgilerimizi, beğenilerimizi ve alışkanlıklarımızı da değiştirmektedir. Ne kadar tutucu olursa olsun her birey, her toplum ve her kültür, ister yavaş ister hızlı ama mutlaka değişecektir. Söz konusu değişime en kısa ve en etkili yoldan uyum sağlamanın koşulu ise tüm bilgi, duygu ve becerilerimizin kaynağı olan okuma becerisine sahip olmaktan geçmektedir. Ne var ki teknolojik evrim her alanda olduğu gibi okuma becerisine yönelik algıyı, kültürü ve türü de etkilemiştir. Bu durum literatürde bilgisayar tabanlı okuma eylemi, "ekran okuma", "ekrandan okuma", "e-okuma", "elektronik okuma" "dijital okuma", "hiper-okuma" gibi farklı adlarla kavramsallaştırılmaktadır. Bu çalışmanın öncül amacı da ekran okuma becerisine ilişkin kavramsal bir çözümleme yaparak, söz konusu yaklaşımın özellikleri, olumlu ve olumsuz yanlarını saptamak olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda konuyla ilgili ulusal ve uluslararası kaynaklar doküman analizi tekniği ile taranarak elde edilen veriler yorumlanmıştır. Araştırmada ekran okumanın kâğıttan okumaya göre gözü, zihni ve bedeni yorduğu, buna bağlı olarak da okuyucunun okuma ve anlama performansını düşürdüğü şeklinde görüşlere ulaşılmışken, bilgiyi hızlı alma, çabuk öğrenme, anlama ve aktarma, etkileşimi artırma gibi kimi yararlarının da bulunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okuma, Ekran Okuma, Türkçe Eğitimi.

FROM PAPER TO SCREEN: SCREEN READING

ABSTRACT

The outcome of science, technology is continuously changing, renewing and diversifying and touching every point of life and thus, altering our interests, likes and habits. No matter how conservative it is, each individual, each society and each culture will inevitably change. The most effective and comfortable adjustment to such a change process can be realized through reading skill that is the source of our all knowledge, emotions and competencies. However, the evolution of technology, as in every field, affects the perception of reading skill, its culture and types. This situation is conceptualized in the literature under different names such as "computer-based reading activity", "screen reading", "reading from the screen", "e-reading", "electronic reading", "digital reading" and "hyper reading". The primary purpose of the current study is to determine the negative and positive aspects of screen reading by conducting conceptual analysis in relation to screen reading skill. For this purpose, national and international resources about the issue were reviewed through document analysis technique and then the collected data were interpreted. The findings revealed that screen reading is more tiring for eyes, mind and body when compared to reading from paper and thus, reduces the reading and comprehension performance of the reader. On the other hand, it makes some positive contributions such as fast reception of information, fast learning, understanding and transferring and enhanced communication.

Keywords: Reading, Screen Reading, Turkish Language Education.

GİRİŞ

Bilim ve teknolojinin güçlerini birleştirerek tüm hayatı kuşattığı bir çağdayız. Bu nedendir ki bilim ve teknoloji ilişkisi hiçbir dönemde olmadığı kadar iç içe ve güçlü bir birliktelik sergilemektedir. Esasen teknolojinin belirleyici ve itici ögesi bilim; bilimin yaşanan, hissedilen ve görünen yüzü de teknolojidir. Bu bakımdan aralarındaki ilişki yadrganmamalıdır. Bilim ve teknoloji sıklıkla yenilik ve değişim kavramları ile birlikte kullanılır. Toplumların sosyal, politik, ekonomik ve kültürel yaşantısına yön vermesi, onları geliştirerek değişime yöneltmesi söz konusu anlamlandırmanın gerekçesini oluşturur. Bu çerçevede bilim ve teknoloji hayatın her alanında insanlığı değişime ve dönüşüme sürüklemektedir. Ne kadar tutucu olursa olsun her birey, her toplum ve her kültür, ister yavaş ister hızlı ama mutlaka değişime ayak uyduracaktır. Söz konusu değişime uyum sağlamanın en önemli koşulu ise tüm bilgi, duygu ve becerilerimizin kaynağı olan okuma becerisine sahip olmaktan geçmektedir.

İnsanı ve hayatı tanımanın, anlamının ve anlamlandırmanın temel dinamiği olan okuma üzerine çok sayıda tanıma rastlamak mümkündür. Okuma yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak ve aynı zamanda seslere çevirmek (TDK, 1998) olarak tanımlanmaktadır. Oğuzkan'a (1987) göre bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama sürecidir. Bir başka tanımda ise okuma, ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma sürecidir (Akyol, 2007). Geçmişte okuma sembollerin şifresini çözerek algılama süreci (Güneş, 2007; Bamberger, 1990) olarak görülürken günümüzde, ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasında etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci olarak değerlendirilmektedir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi okuma yalnızca okunanı anlama değil anlam inşa etme sürecidir. Bu yönüyle bakıldığında okuma bir iletişim, bir algılama, bir öğrenme, bilişsel, duyuşsal ve devinışsel boyutları olan son derece özel, karmaşık ve zihinsel bir süreçtir. Bu gerçeği Goethe "Okumayı öğrenmek sanatların en zorudur. Ben bu işe yaşamımın seksen yılını verdim, yinede tam olarak öğrendiğimi söyleyemem" sözleriyle dikkat çekmektedir. Kişisel, sosyal ve siyasal açıdan pek çok yararı olan okuma ancak planlı ve devamlı olduğu zaman anlam kazanmaktadır.

Yukarıda sıralanan tanımlamaların hepsi iki nokta üzerinde durmaktadır. Birincisi okumanın yapılabilmesi için gerekli olan basılı bir metin ve ikinci olarak da okuma eyleminin sonucu olan anlama üzerine yöneliktir. Ancak pek çok yazar, düşünür ve bilim adamı, bilimle bütünleşen teknolojinin sürekli gelişmesiyle, okuma hatta yazma kavramlarının doğasının değiştiğini ileri sürmektedirler (Bearne, 2003). Buradan hareketle okuma ve yazmanın bilgisayar teknolojisiyle bağlantılı olarak yeniden tanımlanmasının gerekliliğine dikkat çekilmektedir (Gee, 2000; Snyder, 1998; Altun, 2003; Altun 2005). Başka bir ifadeyle teknolojideki hızlı değişim okuma ve yazma kavramlarına ilişkin bilgilerimizin yeniden gözden geçirilmesini, okuma ve yazma sürecinin bileşenlerinin bu çerçevede tekrar tanımlanmasını gerektirmektedir. Çünkü yaşanan değişim gerek okuma gerekse de yazma süreçlerinin yönünün basılı materyallerden ekrana yönelik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönelimin en

somut ifadesini Barlas (2014) "Dijital Kitaplar" başlıklı yazısında şu şekilde ifade etmektedir; "- Hâlâ kitap hamallığı yapıyorum, ama taşıdığım kitapların sayısı her seyahatte biraz daha azalıyor. Merak ettiğim veya okumak istediğim kitapları hiç vakit kaybetmeden tabletime indirebiliyorum çünkü... Önceleri bu amaçla Kindle'ın okuma cihazından yararlanıyordum; sonraları Kindle'ın tabletler için geliştirdiği uygulama imdadıma yetişti. Herhalde bine yakın elektronik kitabım vardır; bir o kadarı da **'pdf'** formatında erişilebilir halde arşivimde duruyor.

Güneş'inde (2010: 2013) belirttiği gibi eskiden kitap, dergi, gazete gibi basılı ürünlerle dağıtılan bilgiler günümüzde bilgisayar, televizyon, radyo, video gibi araçlarla yayılmaktadır. Özellikle bilgisayar, internet gibi araçlar bilginin üretilmesi, yayılması ve kullanılmasını çok kolaylaştırmaktadır. Bu durum çoğu kişiyi kitap yerine bilgisayara yöneltmekte, yeni bilgilerin ekrandan okunarak alınmasını getirmektedir. Bodorno, Lam ve Lee'de (2006) benzer olarak öğrencilerin basılı ya da kâğıt tipi materyalleri okumaktan ziyade elektronik kaynaklı materyallere yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle önceki on yıllarda insanların bilgisayarla tanışmaları ileri yaşlarda olmasına karşın, günümüz gençliği bilgisayar, internet ve cep telefonu gibi hayatın her anını kuşatan çağdaş teknolojik çevrenin içine doğmaktadırlar. Bundan dolayı bu nesle yabancı literatürde "digikids" yani "dijicocuklar" adı verilmektedir (Özbay ve Özdemir, 2014). Doğdukları günden itibaren teknolojiyle yaşayan bugünün çocuklarına dijital ortamlarda okuma becerilerinin kazandırılması, çağdaşlığın, kalkınmanın ve kültürel gelişmenin önünü açacak nitelik taşımaktadır denilebilir.

Yaşanan değişim süreci hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da önemli birtakım yönelimlerin oluşmasını beraberinde getirmiştir. Geçmişte kitap, defter, dergi, ansiklopedi gibi basılı ürünlerin kullanıldığı okullarda artık bilgisayar, projeksiyon makinesi, televizyon, dvd-vcd, video, e-kitap gibi yardımcı araçlar görülmektedir (Güneş ve Susar Kırmızı, 2014). Türkiye özelinde de 2010 yılında "Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH)" olarak hayata geçirilen proje tam da bu amaçla çalışmalarını sürdürmektedir. Eğitim ortamlarının teknolojiyle bütünleşmesi olarak görülen bu durum öğrencilerin basılı ürünler yerine ekran, e-kitap ve elektronik yazıları okumaya yöneltecektir. Dolayısıyla yakın gelecekte "ekran okuma", "ekranik düşünme" ve "ekrana yazma" gibi yeni kavram ve beceriler akademik hayatın önemli çalışma alanlarını oluşturacaktır.

Öte yandan dünyanın en kapsamlı eğitim araştırmalarından birisi olan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programının (PISA) yöneldiği üç temel alandan birisi okuma beceri ve performanslarının ölçülmesidir. 2000 yılından bu yana üçer yıllık periyotlarla gerçekleştirilen PISA araştırmaları, 2009 yılında ağırlıklı olarak okuma becerilerinin değerlendirilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak PISA 2009 araştırmalarındaki en önemli fark, okuma sürecinde etkileşim içerisinde olunan ortamın, basılı ve elektronik şekilde gruplandırılmış olmasıdır. Başka bir ifadeyle PISA 2009 okuma becerileri kavramını, hem yazılı hem de elektronik metinlerin okunmasını kapsar şekilde düzenlemiştir (OECD, 2009). Dolayısıyla teknoloji tabanlı okuma becerisinin uluslararası sınavlar tarafından da kullanılmaya başlanmış olması söz konusu düşünceyi destekler niteliktedir.

Tüm öğrenmelerimizin esas kaynağı olan okuma becerisine dönük bu değişimin anlaşılması, sınırlarının ve özelliklerinin ortaya konması bu çalışmanın hem amacı hem de önemini ortaya koymaktadır.

Ekran Okuma Nedir?

Literatürde, modern zamanın okuma biçimi olarak tanımlanan kavramla ilgili bir birlikteliğin olmadığı görülmektedir. Bu durum kavramın henüz çok yeni olması ile birlikte farklı disiplinlere konu edilmesi ile de irtibatlandırılabilir. Söz konusu bu yeni okuma şeklinin “ekran okuma”, “ekrandan okuma”, e-okuma”, “elektronik okuma” “dijital okuma”, “hiper-okuma” şeklinde kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Bu çalışmada ise kavram kargaşasına yol açmamak ve anlam bütünlüğünü sağlamak adına “ekran okuma” kavramı olarak kullanımı tercih edilmiştir.

Ekran okuma sadece alfabeyi anlama veya resim ve grafikleri çözümlene becerileri ile sınırlı kalmayıp, duyulan ve izlenenler arasında da anlam çıkarabilmeyi kapsayacak bir süreçtir. Geleneksel metinlerden alışlagelmişin dışında, elektronik metinler farklı bir okuma ortamı oluştururlar (Foltz, 1996; Aktaran Altun, 2005; Mercieca, 2004). Bu çerçevede ekran okuma en genel hatlarıyla televizyon, bilgisayar, cep telefonu, tablet bilgisayar, elektronik kitap gibi araçların ekranından yapılan okumaya denilmektedir. Başka bir tanımlamada ise ekran okumanın bilgisayar monitörü gibi bir ekran aracılığıyla görüntülenen metinleri elektronik ya da dijital bir biçimde okuma eylemi (Chou, 2009; Güneş, 2010) olduğu ifade edilmektedir. Sosnoski’den aktaran Hayles ise (2010) hiper-okuma olarak kavramsallaştırdığı bu durumu okuyucunun yönlendirdiği, bilgisayar destekli, ekran temelli okuma olarak tarif eder.

Ekran okumanın en belirgin özelliği, kâğıt sayfanın yarısı ya da çeyreği kadar yazının bölünmüş sayfalar halinde ekrandan peş peşe sunulmakta, okuyucu parça parça aldığı bu bilgileri anlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle ekran okumaya “parçacık okuma” da denilmektedir (Güneş, 2007). Sosnoski’de (1999) benzer bir yaklaşımla anahtar kelimelerle filtreleme, hiperlinklerle geçişler yapma, uzun bir metinden bir parça okumak, parçalamak olarak değerlendirmektedir. Ona göre ekran üzerinde pek çok metni okumak, daha doğrusu pek çok metne ve görüntüye göz atarak okumaktır. Özetle söylemek gerekirse, teknolojik gelişmelere paralel olarak yeni bir okuma türü ve tekniği olarak karşımıza çıkan ekran okuma, yazılı bir metnin taşıyıcısı olan nesneye göre anlamlandırılan bir kavramdır. Ayrıca teknolojinin gelecekte okuma tür, yöntem ve alışkanlıklarımızı ne yönde etkileme gücüne sahip olduğunun da bir göstergesidir.

Konuyla ilgilenen pek çok araştırmacı ekran temelli okumanın, tipik basılı ürünleri okumaya göre önemli ölçüde farklılıklar taşıdığını ileri sürmektedirler. Dahası bu yeni okuma türünün beynin farklı bölgelerini uyardığına dair nörolojik bulgular vardır (Hayles, 2010). Bu bölümde ekran okumanın özellikleri ile avantaj ve dezavantajları, alan yazından getirilen araştırma bulguları ile konu hakkında görüş belirten yazar, düşünür ve bilim adamlarının görüşlerine göre tartışılacaktır.

Ekran Okumanın Özellikleri

Yukarıda da belirtildiği üzere okuma son derece özel, karmaşık zihinsel bir süreçtir. Bu süreç, yazılı, basılı ya da dijital bir metnin, duyu organları tarafından algılanarak zihin tarafından sıralama, sınıflama, ilişkilendirme, analiz etme, yorumlama ve değerlendirme işlemine tabi tutularak anlama ve anlamlandırma eylemi olarak gerçekleşir. Görünürde duyu organları ile beynin etkileşimi sonucu fizyolojik olarak gerçekleşen bu eylem ilgi, sevgi, nefret, tutum, motivasyon ve alışkanlık gibi içsel faktörler grubuna yön veren psikolojik faktörlerle de güçlü etkileşime sahiptir. Başaran da (2014) okumanın, sadece yazının anlaşılması ya da seslendirilmesi değil okuyan ile yazan arasında kurulan iletişim köprüsü ve bir anlam inşa etme süreci olarak görmektedir. Böylesine karmaşık ve birçok değişkenden etkilenen okumanın, metnin hazır bulunduğu ortamdan (kâğıttan veya ekrandan) etkilenmemesi mümkün değildir. Bu çerçevede ekran okumanın özellikleri ortaokullar için hazırlanan okuma becerileri dersinde e-okuma olarak kavramsallaştırılarak şöyle sıralanmaktadır:

- ✓ E-okuma, ekran (bilgisayar, cep telefonu vb.) üzerinden gerçekleştirilir.
- ✓ E-okumada basılı metinlerdeki gibi birinci sayfa, sonra ikinci sayfa ardından üçüncü sayfa gibi doğrusal bir okuma akışı olmayabilir.
- ✓ Okuyucu sayfa çevirmek yerine, oluşturulan köprüler aracılığıyla farklı formatlardaki bilgi kümeleri arasında geçişler yapabilir.
- ✓ Okuyucu, okuma sürecinde hangi bilgiye hangi sıra ile ulaşacağına kendisi karar verir.
- ✓ Okuma ortamında etkileşim farklı biçimlerde gerçekleşebilir (MEB, 2012).

Güncel bir okuma türü olmasına karşın ekran okuma kâğıt ya da basılı materyallerden okumaya göre bir takım üstünlükleri olduğu gibi sınırlılıklarda içerdiği bilinmektedir. Buna göre aşağıda ekrandan okumanın avantaj ve dezavantajları tartışılmıştır.

Ekran Okumanın Avantajlarını Ortaya Koyan Tezler

Ekran okumanın avantajlarını Başaran (2014) temelde ekonomiklik, okumayı ve okuduğunu anlamayı kolaylaştırma, metinle okurun etkileşimini artırma ve metinlerarasılık olarak dört başlıkta sıralamaktadır.

1. Ekonomiklik: Yapılan pek çok araştırma bulgusuna göre (Semerci, 2002; Yılmaz, 2004) insanlar okumama nedeni olarak dergi, kitap gibi basılı materyallerin pahalı olmasını öne sürmektedir. Bu noktadan hareketle elektronik metinlere ve kaynaklara erişim, ekonomiklik, taşınabilirlik, çoklu ortam desteği ve fiziksel olarak yer kaplamaması gibi (Bozkurt ve Bozkaya, 2013) maddi bir takım önemli avantajlar sunmaktadır. Günümüz insanı akıllı telefon, tablet bilgisayarlar ile birlikte dijital ortamları ceplerinde taşır hale gelmişlerdir. Bu da ilginin teknolojik araçlara yönelmesini beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla okuma alışkanlığının kazandırılması noktasında da ekran okuma becerisinin özel bir yer edindiği fikri ileri sürülebilir.

2. Anlamayı Kolaylaştırma: Basılı metinlerde alfabe ile birlikte resim, şekil ve grafikler kullanılabilir. Ancak, ekrandan okumada uygun programlar kullanılarak metindeki içerik, resim, şekil ve grafiklere ek olarak, birçok yazı karakteri ve ekran fontu, ses, görüntü, sesli görüntü, animasyonlar ve sembollerle desteklenebilir (Dikmen, 2013; Çakmak ve Altun, 2008; Aktaran Başaran, 2014; Jewitt, 2005; Hillesund, 2010). Dolayısıyla ekranda çeşitli metin tipleriyle birlikte zengin bilgiler sunulabilmektedir. Bunların belirli bir hızda yoğun ve farklı biçimlerde verilmesi, bu bilgileri almak için esnek bir zihin yapısını gerektirmektedir. Esnek ve hızlı bir zihin yapısı geliştirmeden hepsini almak mümkün olmamaktadır (Güneş, 2010). Başka bir ifadeyle ekran metinlerindeki çoklu uygulamalar anlam kurma sürecinde kişiye farklı imkanlar sunduğu gibi (Jewitt, 2005) okumaya karşı takınılacak olumlu tutumun da destekleyicisi olarak görülebilir. Zira eğitimde teknolojiye yararlanmanın öğrenmeyi daha zevkli, daha kolay ve daha kalıcı kıldığı bu alanda çalışan herkesçe kabul edilen ortak bir kanıdır. Bu noktadan hareketle Yaman ve Dağtaş'da (2013a), ekrandan okumanın Türkçe dersine yönelik tutuma etkisini araştırdıkları çalışmalarında bu yargının ekrandan okuma konusunda da geçerli olduğunu ortaya koyan sonuçlara ulaşmışlardır. Araştırma bulgularına göre ekrandan okumanın derse olan sevgiyi arttırdığı, dersleri eğlenceli hâle getirdiği, anlamayı geliştirdiği, ilgi çekici olması ile de öğrencileri, Türkçe dersine karşı istekli hâle getirdiği saptanmıştır. Bu bağlamda basılı metinlerle gerçekleştirilen okuma sürecinin tekdüzeliğine karşın ekranda çoklu, renkli ve dinamik bir yapının olması bireyleri bu yeni okuma türüne karşı istekli kılmaktadır. Bu nedenle ortaya çıkan teknik, pratik ve pedagojik yararın göz ardı edilmeden avantaja çevrilmesi kişisel olduğu kadar toplumsal bir zorunluluktur.

3. Etkileşimi Artırma: Okuma, yalnızca yazılı metnin duyu organlarıyla alınması ve zihinle de işlenmesi süreci değildir. Okuma yazar ile okuyucu, okuyucu ile metin, okunan nesne ile okuyucu arasında kurulan bir iletişimdir. Olumlu ve güçlü bir iletişim de etkili ve sağlıklı bir okumanın belirleyicisidir. Ekrandan okuma, basılı materyallerden okumaya göre iletişime ve etkileşime daha uygun bir nitelik taşımaktadır. Geleneksel okuma materyallerinde okuyucu yalnızca kâğıt üzerine not alabilmektedir. Bu da tek taraflı pasif bir etkileşimi içermektedir. Oysa ekrandan okumada metin içerisinde verilen linkler aracılığıyla hem bilgiyi kontrol etme hem de yazar ya da konu alanı uzmanlarıyla iletişime geçme imkanı olabilmektedir. Böylece bir yandan metinlerarası okuma diğer yandan da çift taraflı aktif bir iletişim kurulabilmektedir. Ayrıca ekran üzerinde not alma, işaretleme, kesme, kopyalama, yapıştırma gibi özellikler de etkileşimi artırmakla birlikte etkili ve verimli bir okumanın da önünü aralayan diğer bir faktör olarak görülebilmektedir.

Güneş de (2010: 2011) ekran okumanın sayısız yararı olduğunu söylemektedir. Ona göre ekran okuma okuyucunun bilgileri daha hızlı alma, çabuk öğrenme, anlama ve aktarma olduğuna dikkat çeker. Ayrıca bu okuma biçimi beynimizin çeşitli bölgelerini harekete geçirerek dikkat etme, karmaşık düşünceleri izleme, kontrol etme ve hızlı karar verme gibi farklı zihinsel süreç ve becerilerin gelişmesini sağlamaktadır. Bir başka

gruplamada ise ekran okumanın pratiklik, görsellik ve ulaşılabilirlik açıdan yararlı olduğu ifade edilmektedir. (Gömleksiz, Kan ve Fidan, 2013a; 2013b).

Ekran Okumanın Dezavantajlarını Ortaya Koyan Tezler

Ekran üzerinden okumanın yararları kadar taşıdığı bir dizi dezavantajları da bulunmaktadır. Başaran (2014) bunların elektronik metinleri oluşturup, paylaşmanın, okumanın ve anlamının zorluğu olarak üç başlıkta sınıflandırılabileceğini söylemektedir. Güneş (2010) ise ekran okumanın zorluklarına dikkat çekerek söz konusu sınırlılıkları şöyle sıralamaktadır:

- ✓ Gözün doğal hareketlerini, soldan sağa sıçramalarını zorlaştırmaktadır.
- ✓ Yazılarda kullanılan farklı yazı karakterleri kelime tanıma işlemi yavaşlatmaktadır.
- ✓ Çeşitli okuma tekniklerini uygulamak ve tam olarak yapmak güç olmaktadır.
- ✓ Sayfaların hareketli olması metnin yapısını keşfetmeyi ve gözün geri dönüş hareketlerini zorlaştırmaktadır.
- ✓ Ekrandan görülen bölümlerle görünmeyen bölümlerdeki bilgileri birleştirmek ve anlamak daha güç olmaktadır.
- ✓ Ekran okumada okuma süreci bilgisayar düğmeleri, fare, okunan metnin yapısı gibi metin dışı öğeler nedeniyle sürekli bozulmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde, ekrandan okumayla ilgili dikkat çeken en önemli bulgu, ekrandan okumanın kâğıttan okumadan daha yavaş gerçekleştiğidir (Andrews, 2003; Dyson ve Haselgrove, 2001; Hansen ve Haas; 1988; Maynard ve McKnight, 2001; Mercieca, 2004). Dillon da (1992) ekrandan okumanın, kâğıttan okumaya kıyasla yaklaşık % 20-30 daha yavaş gerçekleşen bir süreç olduğunu belirtmektedir. Güneş'e (2010) göre ekrandan okuma hızını düşüren çeşitli nedenler vardır. Bunlardan ilki, dikey gidip gelen ekran metninin okuyucunun göz hareketlerini etkilemesi ve okuma hızını düşürmesidir. İkincisi ise ekrandaki metnin parça parça alınması ile anlama düzeyinin düşmesi ve ilerleme hızının engellenmesi olarak görülür. Üçüncü olarak ekran okumanın bireye psikolojik baskı yapması ve gözü yormasıdır. Dördüncüsü ise ekran parıltılarının okuma verimini % 30 düşürmesidir. Başka bir ifadeyle ekran yüzeyinin parlaması veya parıltılar olması; gözün seçerek okuması; metinlerin parça parça ekranda görülmesi sonucu zihnin bu bilgileri birleştirmeye çalışması; ekran karşısında düzgün oturmama vb. nedenler, ekrandan okumada gözü ve zihni yormasıyla (Başaran, 2014) birlikte okuma hızının ve performansının da düşmesine neden olmaktadır. Özellikle ekran zemininden doğrudan göze yansıyan ışık, uzun süre ekran karşısında kalınması halinde rahatsız edici bir boyuta geldiği gibi gözün performansını da düşürmektedir. Nitekim hem yurtiçi hem de yurtdışı literatür incelendiğinde uzun süre ekran okumanın baş ağrısı, bel ve boyun ağrısı, yorgunluk, ve gözlerde sulanma gibi olumsuz yan etkilerinin olduğu görülmektedir (Dağtaş, 2013; Yaman ve Dağtaş, 2013b; Jeong, 2012; Dockrell, Earle ve Galvin, 2010; Duran ve Alevli, 2014). Ekran okuma esnasında beyin, metni parçalar halinde görüp işlediği için basılı metne kıyasla daha fazla çalışmasına ve yükünün artmasına neden olur. Ancak bu durum bir yandan zihinsel becerileri geliştirirken

bir yandan da zihnin çalışma temposunu yükselterek, zihnen ve bedenen yorgunluğu arttırmaktadır (Maden, 2012; Noyes ve Garland, 2003; Dillon, 1992).

Ekrandan okumayla ilgili bir diğer problem ise okuyucuların, özellikle elektronik ortamlardaki metinleri, tam okumamalarıdır (Dyson ve Haselgrove, 2001; Nielsen ve Morkes, 1998; Aktaran Güneş, 2010). Okuyucular bu tür okumalarda, göz gezdirmekte, taramakta, ekrandaki metinlerin bazı yerlerini atlayarak ya da seçerek okumaktadırlar. Liu da (2005) ekran okumanın daha çok tarama, göz gezdirme ve anahtar kelimeler ile seçmeli okuma tekniklerinin kullanıldığı, derinlemesine okumanın ve yoğunlaşmanın daha az olduğu bir okuma şekli olarak görmektedir. Göz gezdirerek okuma aynı zamanda bir okuma türü ve şekli olarak kabul edilir. Bir metnin ana düşüncesini tanımak, ilginç yerleri bulmak amacıyla, az zamanda çok sayıda metnin gözden geçirilmesine imkan veren ve normal okumaya göre üç ya da dört kat daha hızlı olan bir okuma türü olarak tarif edilir (Ünalın, 2006). Elektronik kitapların kullanımı üzerine çalışma yürüten Abdullah ve Gibb (2008) yaptıkları araştırma sonucunda, katılımcıların büyük bir kısmının (% 46) ekrandan göz gezdirme ve araştırma davranışlarını içeren seçici okuma yaptıklarını ortaya koymuşlardır (Aktaran, Dağtaş, 2013).

Şehirleşme, küreselleşme gibi olguların yanı sıra teknolojiye hızlı değişim hayatın ritmini de hızlandırmıştır. Geçmişe kıyasla modern kuşak hızlı düşünmekte, hızlı okumakta, hızlı yemekte, hızlı konuşmakta, hızlı davranmakta ve her şeye hızlı ulaşmaktadır. Diğer taraftan bu hız tutkusuna bağlı olarak internet üzerindeki linklerle sınırsız bir dünyada sınırsızca gezen, çok farklı bilgi, belge, görsel, animasyon ve ses uygulamalarına maruz kalan bireyin yoğunlaşarak derinlemesine bir okuma ve anlama sürecine girmesi zor gözükmektedir. Yine modern kuşağın karşı karşıya kaldığı en büyük tehlikelerden birinin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olduğu düşünülürse bu hız tutkusunun sadece okuma ve anlama sürecine değil duygu ve düşüncelerinde de değişimlerin oluşmasına yol açacağını ileri sürebiliriz. Bu bağlamda bilgisayar tabanlı ekran okumanın insanın duygu, düşünce ve davranışlarına yönelttiği bu tehdidin en büyük dezavantajı olduğu söylenebilir.

Özetle söylemek gerekirse ekran okuma kâğıttan okumaya göre gözü, zihni ve bedeni yoran, buna bağlı olarak da okuyucunun okuma ve anlama performansını düşüren bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle teknoloji çağı kuşağına ekran okuma sürecinin etkili ve verimli gerçekleşmesi için okuma stratejileri ile yöntem ve tekniklerinin etraflıca ele alınması ve ortaya konulması güncel bir zorunluluk haline gelmiştir. Zira bilim ve teknolojiye geriye gidiş ya da tümünden bir yok oluş olmayacaktır. Tam aksine daha yeni, daha farklı ve daha üst donanımsal özelliklerle gelişecektir. Buna paralel olarak kullanıcıları da her geçen gün kendine bağımlı kılacaktır. Hayatın her anına nüfuz eden teknolojinin gelecekte de artarak bu etkisini sürdüreceği savından hareketle teknoloji tabanlı okuma tür ve tekniklerine hazırlıklı olunmasını gerektirmektedir. Başka bir ifadeyle okuma eğitim sürecinin sadece basılı metinlerin okunması olarak görülmesi ve onda ısrar edilmesi hayatın ve geleceğin iyi okunmaması anlamına gelecektir. Aynı şekilde tüm araştırmalar teknoloji tabanlı okuma eğitim süreçlerine yönelir, okul programları sadece onu desteklerse de büyük bir yanılgı içine düşünülür. Dolayısıyla her ikisinden de yararlanan, her ikisinin de dengeli olduğu bir yaklaşımın belirlenmesi daha sağlıklı olacaktır.

Bugün teknolojiye baş döndürücü gelişmeleri yakalamak adına pek çok ülke kitap, defter, kalem yerine, elektronik araçlarla desteklenen ve bütünleşen bir eğitime yönelmektedir. Türkiye özelinde de FATİH projesi bu yönelmenin en önemli adımı olarak görülmektedir. Ayrıca kimi özel okullar ile kurs ve dershanelerin de öğrencilerine tablet bilgisayarlar vererek ekran üzerinden okumaya teşvik etmektedirler. Eğitimde niteliği artırmak adına atılan bu tür çabaların bilimsel araştırmalarla desteklenmesi, okuma yöntem, teknik ve süreçlerinin dil öğretimi alanında ele alınması hayati önem taşımaktadır.

Türkçe Eğitiminde Ekran Okumanın Yeri

Dil insan için pek çok görevi icra eden önemli bir araçtır. Tüm becerilerde olduğu gibi dilin edinimi de belli bir süreçle gerçekleşmektedir. Anne karnında başlayan bu süreç okul öncesinde bilinçsiz, taklidi ve kopyalama esasına göre şekillenirken okul yıllarında Türkçe dersinin yükümlülüğü altındadır. Dil öğretiminin temeli geleneksel olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak kabul edilirken, bilim ve teknolojik gelişmelere paralel olarak görsel okuma ve görsel sunuya ilişkin yeni bir beceri alanı daha ilave edilmiştir.

Türkiye’de 2005 yılında gerçekleştirilen eğitim reformuyla birlikte dil eğitiminde belirlenen bu temel alanların yanı sıra çevrelerindeki olayları sorgulayarak karar vermesine, farklı açılardan bakarak olayları değerlendirmesine, sosyalleşmesine ve çağdaşlaşmasına büyük katkı sağlayacağı düşünülen metinler arası okuma, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz sentez ve değerlendirme gibi üst düzey zihinsel becerilerini geliştirmeyi de hedeflemektedir (MEB, 2009). Söz konusu hedeflere ulaşmanın etkili yolu ise güçlü bir okuma becerisine sahip olmaktan geçmektedir. Bu noktadan hareketle İlköğretim Türkçe programı da bireyin zihinsel gelişimine en büyük etkiyi sağlaması bakımından okuma becerisine ayrı bir önem verildiğine vurgu yapmaktadır. Bu becerinin gelişimi ile kişiliğin geliştirilmesi, yaşanan toplumla sağlıklı ilişkilerin kurulması, trafik işaretlerinin, satış ilanlarının, gazetelerin, televizyonların etkili bir şekilde okunması, vatandaşlık hak ve sorumluluklarının öğrenilmesi gibi konulara temel oluşturacağı ifade edilmektedir. Bu açıdan okuma becerisinin, kişinin hayat boyu kullanabileceği bir nitelikte kazandırılmasına (MEB, 2009) dikkat çekilmektedir. Ayrıca bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek de Türkçe öğretim programının hem vizyonu, hem genel amacı hem de temel becerileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle bilgi teknolojilerini kullanarak okuma becerisinin Türkçenin öğretimi konusunda bir vizyon olarak kabul edilmesi, ekran okumanın gelecek kuşaklar için oynadığı role dikkat çekmesi açısından önemlidir.

Türkçe öğretiminin yeni bir bileşeni olarak ilk kez ele alınan görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanı ise görsellerin okuması ve görselle anlatma amacını içermesi bakımından konumuzla irtibatlıdır. Kısaca “görsel okuma” şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olaylar ile kitle iletişim araçları ve bilişim teknolojilerini okuma, anlama ve yorumlamayı kapsamaktadır. Ayrıca öğrencilerin duygu, düşünce ve bilgilerini değerlendirerek çizim, fotoğraf, grafik, elektronik metin vb. görseller aracılığıyla anlam kurması, kurulan anlamı paylaşması ve başkalarına aktarması da “görsel sunu” adıyla bu alan içinde ele alınmıştır (MEB, 2005; Çam,

2006; Aktaran, Akpınar, 2009). Bu bağlamda doğrudan ekran okumaya yönelik kazanımı bulunmasa da uygulamaları açısından teknolojik okumayla irtibatlı bir yapı sergilediği açıktır. Ancak ekran okumanın nasıl ve ne şekilde olmasına dair belli bir yönlendirmenin olmaması ilgili öğrenme alanının ekran okuma becerisinin kazandırılmasında yetersiz olacağını düşündürmektedir.

Diğer taraftan Okuma Becerileri seçmeli dersi adı altında ortaokul müfredatına yeni bir ders eklenmiştir. Söz konusu dersle e-okuma başlı başına bir okuma becerisi olarak değerlendirilmekte olup bilgisayar ve internet tabanlı okuryazarlığın etkili ve verimli gelişmesi adına dikkat çekmektedir. Maden'e (2012) göre de bu ders, elektronik okuma ve okuryazarlık için temel becerileri kazandırmada etkili adımlar olarak görülmektedir. Tüm bu gelişmeler ışığında, Türkçe öğretim programlarında okuma becerisinin çok boyutlu ele alındığı, bilim ve teknolojiye ilişkin gelişmelerin okuma eğitim sürecine yansıtılmasına özen gösterildiği söylenebilir.

SONUÇ

Okuma, başta kişinin kendisini bilmesini, yeteneklerini geliştirmesini, hayatı okuması ve yakalamasını sağlayan temel bir dil becerisidir. Kişisel olduğu kadar toplumsal açıdan da pek çok yararından bahsedilebilir. Birey olarak hayatın önünde sürüklenmeden hayata kendimiz olarak yön verebilmek öncelikle okuma formasyonu ile mümkündür. Yine aktif bireyler olarak demokratik tutum ve davranışlar geliştirmek böylece demokratik bir toplum yapısının inşasına katkıda bulunmak okuma ile elde edilecek bir kazanımdır.

Özellikle hızlı ve sürekli bir değişimin yaşandığı modern zamanlarda ortaya çıkan bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum sağlama noktasında okuma becerisine sahip olmak son derece kritik bir rol üstlenmektedir. Ancak teknolojiyle bütünleşen yaşantımızda okuma kavramına yüklenen rolle birlikte niteliğinde ve türünde de değişim olmuştur. Bilgisayar tabanlı okuma türü olarak karşımıza çıkan ekran okuma araştırmacıların rağbet ettiği güncel bir çalışma alanı haline gelmiştir. Kâğıttan okumaya göre önemli ve dikkate alınması gerekli bir dizi farklılıkları olduğu bilinen ekran okuma becerisinin dil eğitim süreci içinde değerlendirilerek eğitimin her kademe ve türünde Türkçe dersleri içinde verilmesi temel bir zorunluluk haline gelmiştir. Zira etkili ve verimli bir ekran okuma becerisini kazanılabilmenin yolu etkili ve çağdaş bir dil eğitiminden geçmektedir.

Eğitim ortamlarının yakın gelecekte teknolojiyle bütünleşerek bilgisayar, projeksiyon makinesi, televizyon, dvd-vcd, video, e-kitap gibi yardımcı araçlarla dizayn edilmesi, uluslararası sınavlar tarafından teknoloji tabanlı okuma becerisinin ölçülmeye başlanmış olması ekran okuma becerisinin sistemli olarak eğitim kurumlarında kazandırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda kâğıt okumaya karşı bir alternatif değil onun tamamlayıcısı ve destekleyicisi bir nitelik taşımaktadır. Söz konusu bu yeni okuma biçiminin Türkçe dersleri bağlamında yöntemi, tekniği, ilkeleri ve aşamalarının konu edilmesi genç kuşaklar için bir ihtiyaç haline almıştır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B. (2009). İlköğretim 1–5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programları Görsel Okuma ve Sunu Öğrenme Alanının Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 37-49.
- Akyol, H. (2007). *Türkçe İllokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Altun, A. (2003). E-okuryazarlık. *Millî Eğitim Dergisi*, 158, 03.Ocak 2014 Tarihinde http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/158/altun.htm adresinden alınmıştır.
- Altun, A. (2005). *Gelişen Teknolojiler ve Yeni Okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Andrews, R. (2003). Where Next in Research on ICT and Literacies. *English in Education*, 37(3), 28–41.
- Bamberger, R. (1990). *Okuma Alışkanlığını Geliştirme*. (Çev. B. Çapar) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Barlas, M. (20 Eylül 2014). Dijital Kitaplar. *Sabah*, s. 23.
- Başaran, M. (2014). 4. Sınıf Seviyesinde Ekrandan ve Kâğıttan Okumanın Okuduğunu Anlama, Okuma Hızı ve Metne Karşı Geliştirilen Tutum Üzerindeki Etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 248-268.
- Bearne, E. (2003). Rethinking literacy; communication, representation and text. *Reading: Literacy and Language*, 37(3), 98-103.
- Bodomo, A., Lam, M. & Lee, C. (2006). Some Students Still Read Books In The 21st Century: A Study Of User Preferences For Print And Electronic Libraries. *The Reading Matrix*, 3(3), 34-49.
- Bozkurt, A., & Bozkaya, M. (2013). Etkileşimli E-Kitap: Dünü, Bugünü ve Yarını. *Akademik Bilişim 2013*. 23-25 Ocak, Akdeniz Üniversitesi, Antalya. http://www.academia.edu/2536903/Etkilesimli_E-Kitap_Dunu_Bugunu_ve_Yarini (Erişim Tarihi: 18.08.2014).
- Chou, I-C. (2009). *Exploring International ESL Students' on-Screen Reading Behaviours with Two Academic Reading Purposes*. Unpublished Doctoral Dissertation, The Ohio State University, USA.
- Dağtaş, A. (2013). Öğretmenlerin Basılı Sayfa ve Ekrandan Okuma Tercihleri İle Eğitimde Elektronik Metin Kullanımına Yönelik Görüşleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 137-161.
- Dillon, A. (1992). Reading From Paper Versus Screens: A Critical Review of The Empirical Literature. *Ergonomics*, 35(10), 1297-1326.
- Dillon, A. (2004). *Designing Usable Electronic Text (2nd ed.)*. London: CRC Press.
- Dockrell, S., Earle, D. & Galvin, R. (2010). Computer-Related Posture And Discomfort in Primary School Children: The Effects of a School-Based Ergonomic Intervention. *Computers & Education*, 55(1), 276- 284.
- Duran, E. & Alevli, O. (2014). Öğrenci Görüşleri: Dijital Metin mi Basılı Metin mi? *International Journal of Language Academy*, 2(2), 110-126.
- Dyson, M. C. & Haselgrove, M. (2001). The Influence of Reading Speed and Line Length on the Effectiveness of Reading form Screen. *International Journal of Human-Computer Studies*, 54, 585-612.

- Gee, J.P. (2000). New People in New Worlds: Networks, the New Capitalism and Schools. (Eds. B. Cope & M. Kalantzis). *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*, 43–68. London: Routledge.
- Gömlüksiz, M.N. & Kan, A.Ü. (2013a). Öğretmen Adaylarının Ekran Okuma Özyeterlik Düzeylerine İlişkin Görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15(2), 138-159.
- Gömlüksiz, M.N., Kan, A.Ü. & Fidan, E.K. (2013b). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Ekran Okumaya İlişkin Görüşleri. XVII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, (23-25 Mayıs), Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Güneş, F. & Susar Kırmızı, F. (2014). E-Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin (EKOT) Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(2), 196-212.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde Ekran Okuma ve Ekran Okuma Türleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20.
- Güneş, F. (2011). Kalemde Tuşlara Yazma Öğretimi. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, (5-7 Mayıs), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımları ve Modelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hansen W.J. & Haas C. (1988). Reading and Writing with Computers: a Framework for Explaining Differences in Performance. *Communications of the ACM*, 31(9), 1080-1089.
- Hayles, N.K. (2010). How We Read: Close, Hyper, Machine. *ADE Bulletin*, 150, 62-79.
- Hillesund, T. (2010). Digital Reading Spaces: How Expert Readers Handle Books, The Web and Electronic Paper. *First Monday*, 15 (4), 22 Temmuz 2014 tarihinde <http://firstmonday.org/article/view/2762/2504> Web adresinden alınmıştır.
- Jeong, H. (2012). A Comparison of the Influence of Electronic Books and Paper Books on Reading Comprehension, Eye Fatigue, and Perception. *The Electronic Library*, 30(3), 390-408. DOI:10.1108/02640471211241663
- Jewitt, C. (2005). Multimodality, "Reading", and "Writing" For the 21st Century. *Studies in the Cultural Politics of Education*, 26(3), 315-331.
- Maden, S. (2012). Ekran Okuma Türleri ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ekran Okumaya Yönelik Görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*. 1(3), 1-16.
- Maynard, S. & McKnight, C. (2001). Children's Comprehension of Electronic Books: on Empirical Study. *The New Review of Children's Literature and Librarianship*, 7(1), 29–53.
- MEB. (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB. (2012). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Okuma Becerileri Dersi Okuma Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Mercieca, P. (2004). E-Book Acceptance: What Will Make Users Read on Screen. In Victorian Association for Library Automation Inc. (VALA) Conference, Melbourne.

- Noyes, J.M. & Garland, K.J. (2003). VDT Versus Paper-Based Text: Reply to Mayes, Sims and Koonce. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 31(6), 411-423.
- OECD. (2009). PISA 2009 Assessment Framework Key Competencies in Reading, Mathematics and Science. OECD Publishing.
- Oğuzkan, A.F. (1987). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Emel Matbaacılık.
- Özbay, Y. & Özdemir, O. (2014). Türkçe Öğretim Programı İçin Bir Öneri: Dijital Okuryazarlığa Yönelik Amaç ve Kazanımlar. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 2(2), 31-40.
- Semerci, Ç. (2002). Türk Üniversitelerinde Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Eğitim ve Bilim*, 27(125), 36-43.
- Snyder, I. (1998). Beyond the Hype: Reassessing Hypertext. In I. Snyder (Ed.), *Page to Screen: Taking Literacy Into the Electronic Era*. London: Routledge.
- Sosnoski, J. (1999). Hyper-Readers and Their Reading Engines. *Passions, Pedagogies, and Twenty-First Century Technologies*. Ed. Gail E. Hawisher and Cynthia L. Selfe. Logan: Illinois: Utah State University Press-NCTE.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yaman, H. & Dağtaş, A. (2013a). Ekrandan Okumanın Türkçe Dersine Yönelik Tutuma Etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(7), 1233-1250.
- Yaman, H. & Dağtaş, A. (2013b). Ekrandan Okumanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(2), 64-79.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The continuous change taking place in science and technology is facilitating human life on the one hand and making it more complex on the other. Getting integrated with science, technology is continuously changing, renewing and diversifying and touching every point of life and thus, altering our interests, likes and habits. The most effective and comfortable adjustment to such a change process can be realized through reading skill that is the source of our all knowledge, emotions and competencies.

As a result of the great advances in computer technologies, people can now carry their libraries in their pockets. It has become possible to conduct reading activity everywhere and every time by means of new technologies such as mobile phones, tablet computers and electronic books. At that point, experts realized that reading through screen is different from reading printed pages. As a new type and technique of reading under different names such as "screen reading", "reading from the screen", "e-reading", "electronic reading", "digital

reading” and “hyper reading”, this concept has become popular in today’s world. Screen reading, in the broadest terms, means reading from screen through devices such as television, computer, mobile phone, tablet computer and electronic book.

Being the new reading type of the modern era, screen reading has brought about important changes to the concept of reading, the goal of reading instruction, reading skills, reading process, reading culture and habit, text presentation and reading medium. The scope and dimensions of this new type of reading that affects the reader’s skills of seeing, comprehending and constructing in mind should be determined and then it must be integrated with instructional process.

The primary purpose of the current study is to determine the features and negative and positive aspects of screen reading by conducting conceptual analysis in relation to screen reading skill.

Method

The current study was conducted by reviewing national and international resources within the context of the concepts such as “screen reading”, “reading from the screen”, e-reading”, “electronic reading” “digital reading”, “hyper reading”.

Findings and Suggestions

Though it is an up-to-date type of reading, screen reading includes some differences from reading from paper or printed materials. These differences have been regarded as advantages sometimes and as disadvantages in other times. The advantages of screen reading are subsumed under four main headings being cost-effectiveness, facilitating reading and reading comprehension, increasing the interaction between the text and the reader and inter-textuality

The difficulties involved in screen reading are expressed as follows;

- ✓ It makes the natural movements of eye and its leaps from left to right difficult.
- ✓ Different characters used in texts slow down word recognition.
- ✓ Implementing various reading techniques precisely becomes more difficult.
- ✓ The pages on the screen are moveable and this makes the discovery of the text structure and the eye’s backwards movements more difficult.
- ✓ It becomes more difficult to combine the information in the visible and invisible parts of the screen and this makes comprehension more difficult.
- ✓ During screen reading, reading process is continuously disturbed by external factors to the text such as keys on the computer, mouse and the structure of the text.

Reading skill can play a very critical role in the process of adjustment to scientific and technological changes particularly the ones taking place in modern eras when fast and steady changes are experienced. However, in our life integrated with technology, together with the role assigned to the concept of reading, its qualifications and types are undergoing some changes. Screen reading defined as a computer-based reading genre has aroused a great deal of interest among researchers. Given that screen reading has a series of differences from reading from paper, it is clear that it should be handled within the context of Turkish Language courses offered in every level of schooling. Acquisition of effective and efficient screen reading skill depends on effective and contemporary language education.

The fact that educational environments will be integrated with technology in near future and thus will be designed with equipments such as computer, projector, television, DVD, VCD and e-book and that screen reading skill is assessed in international exams urges educational institutions to impart screen reading skill to their students. In this connection, screen reading should be viewed as complementary to reading from paper rather than its alternative. This new type of reading should be taught within Turkish Language courses by emphasizing its methods, techniques, principles and stages.